

Vergaderjaar 1986–1987

19 784 (R 1318)

Overeenkomst inzake wederzijdse bevordering en bescherming van investeringen tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Republiek Turkije; Ankara, 27 maart 1986 (Trb. 1986, 53)

Nr. 1

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Ter griffies van de Eerste en Tweede Kamer der Staten-Generaal ontvangen 19 november 1986. De wens dat deze overeenkomst aan de uitdrukkelijke goedkeuring van de Staten-Generaal zal worden onderworpen, kan door of namens een van beide Kamers of door ten minste vijftien leden van de Eerste Kamer dan wel dertig leden van de Tweede Kamer of door de Gevolmachtigde Minister van Aruba te kennen worden gegeven op uiterlijk 18 december 1986.

Aan de Voorzitters van de Eerste Kamer en van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

's-Gravenhage, 31 oktober 1986

Ter voldoening aan het ter zake bepaalde in de Grondwet en het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden¹, de Raad van State van het Koninkrijk gehoord, heb ik de eer u hierbij ter stilzwijgende goedkeuring over te leggen de op 27 maart 1986 te Ankara tot stand gekomen Overeenkomst inzake de wederzijdse bevordering en bescherming van investeringen tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Republiek Turkije (Trb. 1986, 53).²

Een toelichtende nota bij deze Overeenkomst gelieve u hiernevens aan te treffen.

De goedkeuring wordt voor Nederland en Aruba gevraagd.

Aan de Gouverneur van Aruba is verzocht hogergenoemde stukken op 18 november 1986 over te leggen aan de Staten van Aruba.

De Gevolmachtigde Minister van Aruba is van deze overlegging in kennis gesteld.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
H. van den Broek

¹ Art. 91, (1), add. art. XXI, GW; Art. 61, (3), G.W. 1972, en Art. 24 Statuut.

² Ter inzage gelegd op de bibliotheek.

Overeenkomst inzake wederzijdse bevordering en bescherming van investeringen tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Republiek Turkije; Ankara, 27 maart 1986 (Trb. 1986, 53)

TOELICHTENDE NOTA

Algemeen

Een Overeenkomst inzake wederzijdse bevordering en bescherming van investeringen heeft ten doel investeringen over en weer bescherming te bieden ter aanvulling van de bescherming op grond van de wetten en regelingen van de Overeenkomstsluitende Partijen en onder andere daarmee zulke investeringen te bevorderen. Het overleg inzake de onderhavige op 27 maart 1986 te Ankara tot stand gekomen Overeenkomst (Trb. 1986, 53) heeft plaatsgevonden op initiatief van Nederland.

Economische situatie in Turkije

Turkije heeft een gemengde volkshuishouding. Ongeveer de helft van de produktie vindt plaats in staatsondernemingen. De particuliere sector bestaat uit een aantal grote concerns en vele (vaak ambachtelijke) bedrijven. Een begin 1980 opgesteld stabiliseringsprogramma legde sterk de nadruk op een versteviging van het particuliere ondernemerschap. De staatsondernemingen verkregen een grotere zelfstandigheid en de subsidiekraan werd vrijwel geheel dichtgedraaid. De laatste tijd wordt naar mogelijkheden voor privatisering gezocht. De in januari 1980 geïntroduceerde nieuwe economische politiek kenmerkte zich tevens door overheidsbezuinigingen, inflatiebestrijding, liberalisering van de buitenlandse handel en een vrije marktpolitiek. Het zijn deze kenmerken die terug zijn te vinden in het laatste 5-jarenplan.

Na tegenvallende ontwikkelingen in 1983, heeft Turkije in 1984 de draad van herstel weer opgepakt. Het reële bruto nationaal produkt (BNP) nam toe met 5,9% (1983: 3,2%), met name door de sterke exportgroei (+ 24%), en het tekort op de lopende rekening van de betalingsbalans daalde tot \$ 1,4 mrd. (1983: \$ 1,8 mrd.) door liberalisering van de internationale handel en hantering van een flexibele wisselkoers. De financiering van dit tekort gaf geen problemen door voldoende toestroming van particulier en officieel korte en middellange termijn kapitaal. Het herstel van de internationale kredietwaardigheid van Turkije speelde hierbij een belangrijke rol.

De inflatie bleef in 1984 zorgen wekken: De BNP-deflator nam in 1984 toe tot 49,9% (1983: 28%, echter 1980: 107%). Oorzaken hiervan: de voortdurende devaluatie van de Turkse Lira, toegenomen rentekosten voor bedrijven (de reële rente werd positief), de in gang gezette liberalisering van het geldverkeer, aanbodfricties in bepaalde sectoren, en dit alles in combinatie met minder restrictief financieel-economisch beleid dan gewenst. In 1985 heeft zich de zorgelijke ontwikkeling van de inflatie voortgezet. Verwacht wordt dat het definitieve inflatiecijfer voor 1985 vermoedelijk tussen 45% en 50% zal komen te liggen. Naast de begin van dat jaar ingevoerde BTW hebben vooral de prijsverhogingen van de overheidsbedrijven (55% over januari tot november 1985) hieraan bijgedragen. Gevreesd wordt dat deze tendens zich ook in 1986 zal voortzetten. De overheidsbegroting voor 1986 is gebaseerd op een inflatieverwachting van 25% en een groeipercentage van 5%.

Het advies van de Raad van State wordt niet openbaar gemaakt op grond van het bepaalde in artikel 25a, derde lid, onder b, van de Wet op de Raad van State.

Economische relatie Nederland-Turkije

Wat de economische relatie met Nederland betreft kan het volgende worden opgemerkt. De handel tussen beide landen laat een stijgende tendens zien. Zo steeg de totale handelsomzet van 1983 op 1984 van f 755 mln. (invoer f 314 mln., uitvoer f 441 mln.) naar f 1 088 mln. (invoer f 380 mln., uitvoer f 708 mln.). Het voor Nederland positieve saldo op de goederenrekening steeg in deze periode van f 127 mln. naar f 328 mln.

In de maanden januari tot november 1985 stabiliseerde zich de Nederlandse uitvoer op het peil van 1984: f 587 mln. (was f 582 mln.), terwijl de invoer sterk toenam, namelijk van f 327 mln. tot f 447 mln. De totale omzet steeg tot f 1 034 mln. (was f 909 mln.), terwijl het positieve saldo daalde van f 255 mln. tot f 140 mln.

Voor de Nederlandse ondernemers die nu reeds op een derde plaats staan als buitenlandse investeerders in Turkije, vormt de Turkse markt met 50 mln. consumenten, lage arbeidskosten en gunstig gelegen als voorland van het Midden-Oosten, een interessante mogelijkheid voor investeringen. De economische liberalisatiemaatregelen (onder meer gericht op het aantrekken van buitenlandse investeringen) dragen de laatste tijd bij aan deze aantrekkelijkheid. De reeds gesignaleerde hoge inflatie blijft echter een ernstig probleem vormen.

Artikelsgewijze toelichting

Artikel 1 geeft een omschrijving van diverse in de Overeenkomst voorkomende begrippen. Een voorstel van Nederlandse zijde om ook copy-rights onder het begrip investeringen te doen vallen, werd door Turkije aanvaard. Het begrip «in bezit of onder toezicht van» artikel 2, tweede lid, werd op Turks verzoek voor de duidelijkheid in artikel 1 nader omschreven. Van Nederlandse zijde werd er op aangedrongen «indirect» toe te voegen opdat ook bedrijven die via een dochtermaatschappij willen investeren, onder deze Overeenkomst vallen.

Artikel 2 bepaalt op welke investeringen de Overeenkomst van toepassing is. Op verzoek van Turkije is opgenomen dat alleen toegestane investeringen onder de werking van de Overeenkomst vallen. De Turkse wet voorziet namelijk in een uitdrukkelijke toestemming van zowel buitenlandse als Turkse investeringen. De gedachte hierachter is dat op bepaalde gebieden enerzijds staatsmonopolies gelden, anderzijds de wet voorziet in een verbod. Een Turkse wet verbiedt bijvoorbeeld investeerders grond rondom dorpen op te kopen, opdat de dorpen in staat blijven hun eigen voedsel te verbouwen.

Artikel 3 behelst de in overeenkomsten als de onderhavige gebruikelijke bepalingen omtrent de behandeling die investeringen op het grondgebied van de andere Overeenkomstsluitende Partij zullen krijgen. Op Nederlands verzoek is in het *tweede lid* een bepaling opgenomen volgens welke de Overeenkomstsluitende Partijen iedere verplichting aangaan ten aanzien van een of meerdere investeringen in acht zullen nemen. Tijdens de onderhandelingen bleek dat investeringen in Turkije aan zeer veel wettelijke regels zijn gebonden. Deze bepaling geeft investeerders de expliciete zekerheid dat verworven rechten niet zullen worden aangetast, ook als deze rechten gunstiger zijn dan latere regels of de bepalingen van de onderhavige Overeenkomst.

Artikel 3, derde lid, onder b. Het opnemen van een apart belastingartikel stuitte op grote weerstand aan Turkse zijde. Belastingaanslagen beschouwen zij als commerciële risico's die bij ondernemerschap horen. Bovendien behoort het beleid ten aanzien van belastingen tot de strikte bevoegdheid van de overheid en mag een dergelijke Overeenkomst hieraan geen afbreuk doen. Het opnemen van een belastingartikel zou door de Turkse

overheid beschouwd worden als inmenging in interne zaken. Van Nederlandse zijde werd hier tegen ingebracht dat het belastingbeleid gebruikt kan worden tegen investeerders, en dat het ook in het belang van Turkije is een gunstig klimaat te scheppen voor investeerders, hetgeen in ieder geval betekent dat zij van een zelfde belastingbehandeling als Turkse onderdanen of onderdanen van derde landen moeten kunnen uitgaan. De uiteindelijk opgenomen bepaling in het derde lid, onder b, is een compromis, voorgesteld door Nederland. Uit deze bepaling kan men a contrario lezen dat *nationale* regelingen ten aanzien van belastingen moeten voldoen aan het gestelde in het eerste en tweede lid van dit artikel.

Volgens *artikel 4* zullen gelden voortvloeiende uit investeringen, in overeenstemming met de nationale wettelijke regelingen, kunnen worden overgemaakt in een convertibele valuta. Nederland aanvaardde dat transfers ten behoeve van de aanschaf van grondstoffen, vervanging van kapitaalgoederen en additionele fondsen ter ontwikkeling van de investering niet expliciet bij de voorbeelden genoemd worden, nadat door de Turkse zijde werd verzekerd dat dergelijke transfers eerlijk en rechtvaardig behandeld zullen worden conform artikel 3.

In *artikel 5* worden de voorwaarden omschreven welke het onrechtmatig karakter ontnemen aan maatregelen die leiden tot onvrijwillig bezitsverlies van een investering. Zowel de Turkse als de Nederlandse procedure voor de vaststelling van de waarde van de investering bij onteigening houdt geen rekening met de negatieve of positieve effecten op de waarde van een onteigening: de waarde alsof er nooit sprake is geweest van onteigening vormt de grondslag voor de schadevergoeding. Voorts is van belang dat bij een eventueel conflict een beroep op artikel 8 altijd mogelijk is.

Artikel 6 garandeert een investeerder in geval van schade door oorlog of een ander conflict, opstand of dergelijke gebeurtenissen, een nationale of een meest begunstigste natie behandeling, afhankelijk van welke behandeling voor hem het gunstigst is.

Artikel 7 bevat de erkenning van subrogatie met het oog op een uitkering wegens niet commerciële schade uit hoofde van een investeringsverzekering op grond van de Wet herverzekering investeringen van 23 april 1969 (Stb. 268). Dit aanvankelijk voor Turkije onaanvaardbare artikel kon worden opgenomen, nadat Nederland duidelijk had gemaakt dat de Nederlandse Staat, als herverzekeraar, niet zou optreden als volkenrechtelijk rechtssubject, als privaatrechtelijk rechtspersoon. Om alle mogelijke verkeerde associaties bij voorbaat te vermijden, is het woord «herverzekeraar» op aandringen van Turkse zijde geschrapt. Dit betekent dat in voorkomende gevallen de Nederlandsche Credietverzekering Maatschappij, voor rekening en risico van de Staat, de belangen van de Staat als herverzekeraar zal behartigen.

Artikel 8 bevat bepalingen omtrent de te volgen procedure bij een geschil tussen een investeerder en het gastland. Volgens het tweede lid kan de investeerder, indien er na verloop van één jaar nog geen oplossing is gevonden voor het geschil, dit voorleggen aan het International Centre for the Settlement of Investment Disputes (ICSID). Hij mag echter niet naar het ICSID indien hij de zaak heeft voorgelegd aan een lokale rechter en deze binnen dat jaar een uitspraak heeft gedaan. Waar in de tekst sprake is van «einduitspraak» van de rechtbank, wordt bedoeld de uitspraak van de lagere rechter, dan wel die van de rechter in hoger beroep, met dien verstande dat indien laatstgenoemde niet binnen eerder bedoeld jaar een uitspraak heeft gedaan het vonnis van de lagere rechter als finaal wordt beschouwd. Deze bepaling is op Turks verzoek opgenomen, daar het van Turkse zijde ongewenst werd geacht dat uitspraken van de

Turkse rechter aangevochten kunnen worden voor een niet-Turkse instantie. Overigens is het van belang er op te wijzen dat het de investeerder volkomen vrij staat al dan niet het oordeel van de rechter in het gastland te vragen.

Ingevolge *artikel 9* kunnen beide Overeenkomst sluitende Partijen elkaar consulteren aangaande de uitleg of toepassing van deze Overeenkomst.

Geschillen die tussen de beide Overeenkomst sluitende Partijen mochten rijzen zullen ingevolge *artikel 10*, indien mogelijk, langs diplomatieke weg worden geregeld. Wanneer dat geen succes heeft, zal het geschil, indien een van de partijen dit wenst, aan arbitrage worden onderworpen.

Artikel 11. De Nederlandse Antillen wensen geen medegelding voor deze Overeenkomst, hetgeen betekent dat de Overeenkomst zal gelden voor het gedeelte van het Koninkrijk in Europa en Aruba.

Artikel 12 is op Turks verzoek opgenomen en vermeldt de mogelijkheid van wijziging van de Overeenkomst, wanneer beide partijen ermee schriftelijk instemmen.

Artikel 13. De Overeenkomst zal een eerste looptijd hebben van tien jaar en vijftien jaar van kracht blijven na de beëindiging voor de investeringen die waren gedaan voor deze beëindiging. Nederland had voor beide perioden vijftien jaar voorgesteld, waarbij gewezen werd op de vijftienjarige looptijd van de door de Nederlandsche Credietverzekering Maatschappij verstrekte investeringsverzekering. Turkije kent slechts een tienjarige looptijd van verdragen. Besloten werd tot dit compromis.

De staatssecretaris van Economische Zaken,
Y. M. C. T. van Rooy

De staatssecretaris van Buitenlandse Zaken,
P. R. M. H. van der Linden

De minister van Financiën,
H. O. C. R. Ruding